

10680 - Erkek Eş Ve Kadın Eşin Hakları Nelerdir?

Soru

Kur'an ve Sünnet'te Göre Erkek Eş Ve Kadın Eşin Hakları Nelerdir? Eşlerin Birbirlerine Karşı Sorumlulukları Nelerdir?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

İslam, eşine karşı kocaya birtakım haklar vacip kılmıştır. Aynı şekilde kadına da kocasına karşı birtakım haklar vacip kılmıştır. Bazı haklarda ise her iki eş ortaktır.

Birincisi: Kadın Eşin Hakları

Kadın eşin erkek eşe maddi hakları şunlardır: Mehir, nafaka ve barınma.

Manevi haklar ise: Eşler arasında adalet sağlanması, kendisiyle iyi davranılması ve ona zarar verilmemesi.

1-Maddi haklar:

A-Mehir , evlilik sözleşmesinde veya ilk cinsel ilişkinin gerçekleşmesinde erkek eşin kadın eşe vermesi gereken mali bir haktır. Yüce Allah şöyle dedi:

“Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin; eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışlarsa onu da afiyetle yeyin.” (Nisa 4)

Mehrin meşruiyeti, evlilik akdinin ciddiyetini belirtmek ve kadını onurlandırmayı amaçlamaktadır. Ancak mehir, alimlerin cumhuruna göre evlilik akdinin geçerliliği için şart veya rükün değildir. Ancak akdin sonuçlarındandır. Şayet mehir ifade edilmeksizin akit yapılırsa evlilik alimlerin

cumhuruna göre geçerlidir. Yüce Allah şöyle dedi: “Kendilerine el sürmeden ya da mehir belirlemeden kadınları boşarsanız size bir günah yoktur.” (Bakara 236) Cinsel ilişkiden önce ve mehri belirlemeden boşanmanın mübahlığı, akitte mehri belirlemenin vacip olmadığını gösterir.

Şayet akitte mehir belirlenirse kocanın bunu vermesi vacip olur. Şayet belirlenmezse benzer kadınlara verilen miktar kadar mehir verilmesi vaciptir.

B-Nafaka: İslam alimleri kadın eşlerin nafakasının kocaları üzerinde vacip olduğu hususunda ittifak etmişlerdir. Ancak bu nafaka kadının kendini kocasına teslim etmesi şartına bağlıdır. Şayet kadın kocayla ilişkiye girmez veya ona karşı çıkarsa nafakayı hak etmez.

Kadına nafaka vermenin vacip olmasının hikmeti: Evlilik gereği kadın erkeğe bağlı olup kadının erkekten izinsiz dışarıya çıkması yasaktır. Bu nedenle erkeğin ona yetecek nafakayı sağlaması vaciptir. Ayrıca bu, onunla ilişkiye girmeye izin vermesi mukabilindedir.

Nafakadan maksat, kadın eşin ihtiyaç duyduğu yemek ve barınmadır. Kadın zengin olsa dahi nafakası vaciptir. Yüce Allah şöyle dedi: “Onların (annelerin) yiyeceği, giyeceği, örfe uygun olarak babaya aittir.” (Bakara 233) Başka bir ayette: “Eli geniş olan, elinin genişliğine göre nafaka versin. Rızkı dar olan da, Allah’ın ona verdiğiinden (o ölçüde) harcasın.” (Talak 7)

Aişe r.a’dan rivayet edildiğine göre Ebu Süfyan’ın eşi Hind bint Utbe Rasulullah’a gelerek şöyle dedi: Ebu Süfyan cimri bir adamdır, bana ve çocuğuma yetecek nafakayı vermiyor. Onun haberi olmadan nafakamı alırsam günah olur mu? Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “Sana ve çocuğuna yetecek kadar al.” (Buhari 5049, Muslim 1714)

Cabir b. Abdullah r.a’dan rivayetle Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: “Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emri ile helâl kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır.”

"Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız; yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz olmadıkça evlerinize almamalarıdır. Eğer gelmesine müsaade etmediğiniz bir

kimseyi evinize alırlarsa, Allah, size onları yataklarında yalnız bırakmanıza ve daha olmazsa hafifçe dövüp sakındırmanıza izin vermiştir. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşru örf ve âdete göre yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir." (Muslim 1218)

C-Barınma: Kocanın kendi imkanına göre eşine barınak sağlamasıdır. Yüce Allah şöyle dedi: "Onları (iddetleri süresince) gücünüz nispetinde, oturduğunuz yerin bir bölümünde oturtun." (Talak 6)

2-Maddi olmayan haklar:

A-Eşler arasında adaletli olmak: Bir kadın eşin haklarından biri de kocanın başka eşleri varsa tüm eşler arasında barınak, nafaka ve giyimde adaletin sağlanması.

B-İyi davranılması. Erkek eşin, kadın eşine karşı iyi huylu olması ve yumuşak davranmasıdır. Ayrıca onun gönlünü alacak şeyleri takdim etmesidir. Yüce Allah şöyle dedi: "Onlarla iyi davranın." (Nisa 19) "Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır." (Bakara 228)

Ebu Hureyre r.a'dan rivayetle Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: "Kadınlara iyi davranın." (Buhari 3153, Muslim 1468)

Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in eşleriyle iyi davranmasına dair güzel örnekler:

1. Zeyneb b. Ebi Seleme Ben kadife bir örtü altında Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem ile birlikte yatıyorken ay hali oluverdim. Derhal sıvışıp ay hali olduğum zaman giyindiğim elbiselerimi aldım. Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem bana: "Ay hali mi oldun?" dedi. Ben: "Evet." dedim. O beni çağırdı ve kadife örtünün altında onunla birlikte yattım. Ümmü Seleme r.a dedi ki: Kendisi Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem ile birlikte cünüplükten aynı kapla yıkanırlandı. (Buhari 316, Muslim 296)

Urva b. Zubeyr r.a'dan rivayetle Aişe'den şöyle nakledilmiştir: "Vallahi Allah Rasulü Sallallahu Aleyhi Vesellem'in odamın kapısının önüne durduğunu hatırlıyorum ve o esnada Habeşliler Mescid-i Nebvî'de mızraklarıyla oyun oynuyorlardı. Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem oyunlarını izlemem için ridasıyla beni perdeliyordu. Ben (bakmaktan) vazgeçinceye kadar, benim (hatırım) için ayakta duruyordu. Siz de, eğlenceye düşkün gençleri takdir edin. (Buhari 443, Muslim 892)

3-Müminlerin annesi Aişe r.a şöyle dedi: "Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem oturarak namaz kılar ve oturduğu yerde Allah'ın dilediği kadar okurdu. Bir sureden otuz veya kırk ayet kalınca, kalkıp sureyi kıyamda tamamladıktan rükuya gider ve sonra secdeye giderdi. İkinci rekâta da böyle yapardı. Namazını bitirdikten bakar eğer uyanıksam benimle konuşur, uyuyorsam müezzin gelinceye kadar kendisi de uzanırdı. (Buhari 1068)

C-Kadın eşe zarar vermemek: Şüphesiz bu husus İslam'ın temel kurallarından biridir. Yabancılara bile zarar vermek haram olduğuna göre kişinin kendi eşine zarar vermesinin haram olması daha evladır.

Ubade b. Samit r.a, Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'in bu şekilde hüküm verdiğini rivayet etmiştir: "Kendine ve başkasına zarar verme!" (İbn Mace 2340)

Bu konuda Şeriatın uyardığı diğer husus ise eziyet verici şekilde dövmenin caiz olmamasıdır.

Cabir b. Abdullah r.a'dan rivayetle Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle dedi: "Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah'ın emaneti olarak aldınız ve onların namusunu kendinize Allah'ın emri ile helâl kıldınız. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, kadınların da sizin üzerinizde hakkı vardır."

"Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız; yatağınızı hiç kimseye çiğnetmemeleri, hoşlanmadığınız kimseleri izniniz olmadıkça evlerinize almamalarıdır. Eğer aksi durumda davranırlarsa hafifçe dövün. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşru örf ve âdete göre yiyecek ve giyeceklerini temin etmenizdir." (Muslim 1218)

İkincisi: Erkek Eşin Hakları

Erkek eşin kadın eşin üzerindeki hakları, en büyük haklardandır. Hatta kocanın hakkı karısının hakkından daha fazladır. Yüce Allah şöyle dedi: "Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır. Yalnız erkeklerin kadınlar üzerinde bir derece farkı vardır." (Bakara 228)

El Cassas şöyle dedi: yüce Allah bu ayette her bir eşin diğer eşte hakkı olduğunu beyan etmiştir

fakat erkek eş, kadının sahip olmadığı özel bir hakka sahiptir.

İbn el Arabi şöyle dedi: Bu ayete göre erkeğin nikahta daha üstün haklara sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Söz konusu haklardan bazıları şöyledir:

A-İtaatin vacipliği: Yüce Allah erkeği kadın üzerine amir ve yönlendirici olarak kılmıştır. Böylece amirler kendi tebaasına bakımla mükellef olduğu gibi erkekler de amir olarak kadından sorumludur. Yüce Allah şöyle dedi: "Erkekler, kadınların koruyup kollayıcılarıdır. Çünkü Allah, insanların kimini kiminden üstün kılmıştır. Bir de erkekler kendi mallarından harcamakta (ve ailenin geçimini sağlamak)dırlar." (Nisa 34)

İbn Kesir şöyle dedi:

Ali b. Ebi Talha, İbn Abbas r.a'dan şöyle aktarmıştır: Bu ayetin anlamı, erkekler kadınlara amirdir. Yani kadınlar erkeklere itaatle yükümlüdür. Ona itaat ise onun ailesine iyilik ve onun malını korumakla olur.

B-Erkek eşe cinsel ilişkiyi sağlaması: Erkek eşin kadın eşteki haklarından biri de ona cinsel ilişkiyi sağlamasıdır. Bir erkek bir kadınla evlendiğinde ilişkiye girmesinde bir engel olmadığı takdirde kadının kendini ona teslim etmesi vaciptir. Aynı şekilde erkek eş karısına mehri teslim etmekle yükümlüdür.

Şayet kadın eş farz oruç, hastalık ve adet gibi şer'i mazeretler dışında erkeğiyle cinsel ilişkiye girmeyi reddederse büyük günah işlemiş olur.

Ebû Hureyre r.a'dan rivayet edildiğine göre Rasulallah Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle buyurdu: "Bir erkek karısını yatağına çağırır da karısı gelmez ve erkek ona dargın olarak gecelerse, melekler o kadına sabaha kadar lânet ederler." (Buhari 3065, Muslim 1436)

C-Erkeğin hoşnut olmadığı bir kimseyi kadının evine almaması:

Erkeğin kendi eşine haklardan biri de hoşnut olmadığı bir kimseyi eve almamasıdır.

"Kocası yanında iken, onun iznini almadan bir kadının nafile oruç tutması helal olmaz. Kadın, kocasının izni olmadıkça, evine hiç kimsenin girmesine izin veremez." (Buhari 4899, Muslim 1026)

Suleyman b. Amr b. El Ahvas şöyle rivayet eder: Babam Veda Haccında Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem ile birlikteydi. Rasulullah Allah'a hamd ve sena getirdikten sonra şöyle dedi: "Kadınların haklarını gözetmenizi tavsiye ederim. *Çünkü onlar sizin yanınızda yardımcılarınızdır. Siz onlar hakkında, apaçık bir günah işlemedikleri sürece bundan başka bir hakka sahip değilsiniz. Eğer açık isyanları olursa, onları yataklarında yalnız bırakın ve onları hafifçe dövün. Eğer size itaat ederlerse, onların aleyhine bir yol aramayın. Sizin kadınlarınız üzerinde hakkınız, kadınlarınızın da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlarınız üzerindeki hakkınız; yatağınızı başkasına çığnetmemeleri ve sizin hoşlanmadığınız kimselerin evinize girmesine izin vermemeleridir. Dikkat ediniz! Onların sizin üzerinizdeki hakları; yiyecek ve giyecek konusunda onlara ihsan ve ikramda bulunmanızdır.*" (Tirmizi 1163, İbn Mace 1851)

D-Erkek eş izni olmadan evden çıkılmaması:

Erkek eşin kadın eşin üzerindeki haklardan biri de kadının, evinden kocasının izni olmadan çıkmamasıdır.

Şafii ve Hanbeli şöyle dedi: Hasta olan babası için olsa bile kocasının izni olmadan çıkamaz. Koca bunu engelleyebilir. Çünkü kocaya itaat vaciptir. Vacip olan bir şeyi vacip olmayan bir şeye feda edilemez.

E-Terbiye etmek:

Kadın, kocasına karşı gelip isyan ettiğinde kocası onu terbiye etme hakkına sahiptir. Yüce Allah, erkeğin yatağını kadından ayırarak veya döverek terbiye etmesini emretmiştir.

Hanefiler dört hususta kocanın karısını dövmesi caiz olduğunu zikretmişlerdir:

Kendisi için süslenmesini istediği halde süslenmemesi, şer'i bir engel olmadığı takdirde yatağa çağırıldığında icabet etmemesi, namaz kılmaması ve izinsiz evden çıkması.

Terbiye etmenin caiz olduğuna dair deliller:

“(Evlilik yükümlülüklerini reddederek) başkaldırdıklarını gördüğünüz kadınlara öğüt verin, onları yataklarında yalnız bırakın. (Bunlar fayda vermez de mecbur kalırsanız) onları (hafifçe) dövün. Eğer itaat ederlerse, artık onların aleyhine başka bir yol aramayın. Şüphesiz Allah, çok yücedir, çok büyüktür.” (Nisa 34)

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun.” (Tahrim 6)

Katede şöyle dedi: Erkek, kadına Allah'ın itaatine yönelik emreder, Allah'a karşı gelmesinden sakındırır, bu itaat yolunda ona yardım eder, isyan etmek istediğinde onu engeller.

F-Kadın eşin erkek eşine hizmet etmesi: Bu konuda deliller çoktur, bazıları yukarıdaki delillerde zikredilmiştir.

İbn Teymiyye şöyle dedi:

Kadının eşine hizmet etmesi, bilinen şekliyle vaciptir. Ancak yaşadığı duruma göre değişkenlik olabilir. Çöl hayatı yaşayanın hizmeti şehir hayatından farklıdır. Güçlü kadının hizmeti zayıf kadının hizmetinden farklıdır. (el Fetava el Kubra 4/561)

G-Kadının kendini, eşine teslim etmesi:

Nikah akdinin şartları yerine getirildikten sonra kadının cinsel ilişki için kendini eşine teslim etmesi gerekir. Çünkü akit ile erkek, ilişkiye girme hakkına sahip olur. Aynı şekilde akit ile kadın mehre sahip olur.

H-Kadının erkeğine iyi davranması: “Onlarla iyi davranın” (Nisa 19) “Kadınların, yükümlülükleri kadar meşru hakları vardır.” (Bakara 228)

İbn Abbas şöyle dedi: Nasıl ki kadınların erkeklerine itaat etmeleri vacip ise erkeklerin de onlara iyi davranmaları vaciptir.

Bazı alimler şöyle demiştir: Erkekler onlara zarar verecek hususlardan sakınmaları hak olduğu gibi,

kadınların da onlara zarar vermemeleri bir haktır.

İbn Zeyd şöyle dedi: Sizin haklarınızda Allah'tan korkmaları gerektiği gibi onların da sizin haklarınızda Allah'tan korkmaları gerekir. Ayet her iki eşin haklarını kapsamıştır. (Tefsir Kurtubi 3/123-124)

En iyisini Allah bilir.